

TARTU ÜLIKOOL

Sotsiaalteaduste valdkond

Johan Skytte poliitikauringute instituut

Bakalaureusetöö

Pärt Dolenko

**EBAÜHTLUS ÜHISKONNAÕPETUSE
ÕPITULEMUSTES NING SELLE PÕHJUSTE
LEIDMINE LÕUNA-EESTI RIIGIGÜMNAASIUMITE
NÄITEL**

Juhendaja: Alar Kilp, PhD

Tartu 2020

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite seisukohad, ning kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Pärt Dolenko 18.05.2020

Kaitsmine toimub/kuupäev/ kell/kellaeg/
...../aadress/ auditooriumis/number/.

Retsensent: /nimi/ (...../teaduskraad/),
..... /amet/

LÜHIKOKKUVÕTE

Ühiskonnaõpetus annab gümnaasiumi õpilastele vajalikke teadmisi ning oskusi, et paremini mõista riigis toimuvaid protsesse ja selles keskkonnas kergemini toime tulla. Ebahütlus selle õppeaine õpetamises ja tulemustes aga tähendaks, et ka gümnaasiumi lõpetavad õpilased omaksid tulevases elus toime tulekuks erinevaid teadmisi.

Uuringu valimiks oli kolm Lõuna-Eesti riigigümnaasiumi humanitaarklassi ja nende ühiskonnaõpetuse õpetajad, mis pakkusid võimalikult võrreldavad andmed. Analüüsi osadeks olid riikliku õppekava läbi töötamine, õpetajate intervjuerimine ning õpilaste küsitlemine ja testimine. Kõigi nende komponentide võrdlemisel oli võimalik välja tuua, millised olid koolide vahelised erinevused tulemustes ja õpetamises ning leida probleemi põhjus.

Erinevused õpetajate meetodites väljendusid õpilaste võimekuses erinevate teadmisi ja oskusi kontrollivate ülesannetega toime tulla ja tõestasid, et õpetamisstiilid ja õpitulemused olid tugevalt seotud. Küsitlustelt saadud andmed illustreerisid seda väidet, kuna tugev korrelatsioon oli ka õpilaste tulemuste ja nende õppeaine vastase suhtumise vahel.

Analüüsi käigus tuli välja, et võimalikuks ebahütluse põhjuseks saavad olla nii piiratud ajaline raamistik kui ka kindla standardi puudumine, mille alusel ühiskonnaõpetuse tulemusi võrrelda. Esimene neist tähendas, et õpetajad pidid kõik gümnaasiumi ühiskonnaõpetuse teemad ning pädevused mahutama vaid kahe kursuse sisse, mis omakorda viis teemade pinnapealse käsitleteni või teemade kärpimiseni. Teise põhjuse olulisus väljendub õpetajate võimaluses koostada sama väljundiga õppeaine ülesehitusi ning pakkuda õpilastele sarnaseid oskusi ja teadmisi.

SISUKORD

SISSEJUHATUS	7
1 ALUSED UURIMISE LÄBIVIIMISEKS	9
1.1 Riikliku õppekava sotsiaalainete ainevaldkonna läbitöötlus	9
1.2 Metoodika koostamine	10
1.2.1 Intervjuu	11
1.2.2 Test	12
1.2.3 Küsitlus	14
2 ANDMED JA NENDE KOGUMINE	15
2.1 Intervjuud	15
2.1.1 Kooli A õpetaja vastused	15
2.1.2 Kooli B õpetaja vastused	16
2.2.3 Kooli C õpetaja vastused	17
2.2 Testid	19
2.2.1 Klass A	19
2.2.2 Klass B	21
2.2.3 Klass C	22
2.3 Küsitlus	23
3 ANDMETE VÕRDLUS JA ANALÜÜS	25
3.1 Õpetajate metoodika võrdlus	25
3.2 Klasside tulemuste võrdlus	26
3.3 Korrelatsioonid õpilaste tulemuste ja õpetamismeetodite vahel	28
KOKKUVÕTE	31
KASUTATUD KIRJANDUS	33
LISAD	36
Intervjuuküsimused õpetajatele	36
"Maailma areng ja maailmapoliitika" test õpilastele	38

Küsitlus õpilastele.....40

TABELID

Tabel 1. Klassi A keskmised tulemused ülesannete kaupa.....	20
Tabel 2. Klassi B keskmised tulemused ülesannete kaupa.....	22
Tabel 3. Klassi C keskmised tulemused ülesannete kaupa.....	23
Tabel 4. Kolme klassi testi punktid ülesannete kaupa.....	27

JOONISED

Joonis 1. Klassi A testi tulemused kasvavas järjestuses.....	20
Joonis 2. Klassi B testi tulemused kasvavas järjestuses.....	21
Joonis 3. Klassi C testi tulemused kasvavas järjestuses.....	22
Joonis 4. Kolme klassi hinnangud ühiskonnaõpetuse õppeainele ja selle tundidele.....	24
Joonis 5. Kolme klassi testide tulemused kasvavas järjekorras.....	27

SISSEJUHATUS

Kui jutuks tulevad gümnaasiumi õppeained, siis enamuse puhul on võimalik selgelt välja tuua kõik teemad ning nende haarde ulatuse, mis aine omandamiseks oleks läbida vaja. Olgu nendeks siis näiteks loogikaülesannetest kuni trigonomeetriani matemaatika puhul või aatomitest valguse kiirgumiseni füüsikas. Omades aga huvi ühiskonnaõpetuse vastu ning olles praktilal õpetajana kätt proovimas käinud ei tundu selle õppeaine raamistik nii lihtsalt määratletav olevat. Laiemalt saab küll öelda, et ühiskonnaõpetus aitab omandada sotsiaalse kirjaoskuse ja aitab mõista maailma mitmekesisust (Ainevaldkond „Sotsiaalne“, 22), kuid on vaid nii palju teadmisi ja oskusi, mis gümnaasiumiastme kahe kursusega õpetada jõuab.

On paratamatu, et ühe õppeaine tulemused erinevad kooliti, klassiti või isegi sooti. Sama kehtib ka ühiskonnaõpetuses omandatavaga, kus tase võib varieeruda mitmetel erinevatel põhjustel või nende põhjuste omavahelises korrelatsioonis (Innove, 2017). Selle töö eesmärgiks aga pole selliste paratamatute erinevuste analüüsimine. Hoopis on eesmärgiks selliste erinevuste läbi töötamine, mida saaks ära hoida kui õppeaine teemade käsitus oleks selgemalt piiritletud. Sellise selguse olemasolu tagaks suurema ühtluse koolides õpetavates teadmistes ning omakorda õpilaste tulemustes. Antud töö üritab tõestada eelnimetatud erinevuste eksisteerimist ning ka leida, mille tõttu need tekivad.

Uurimuse läbi viimiseks oli ennekõike vaja koguda andmeid, mida võrrelda. Esmalt tuli koostada test, mis ühiskonnaõpetuse ühe kursuse teemadeblokis käsitlevaid teemasid kajastaks. Sellele lisandus ka lühikese küsitluse koostamine, mis uuris õpilaste suhtumist õppeainega seonduvasse. Seejärel toimus valimi moodustamine, mis pidi olema võimalikult sarnaste õppimistingimustega, et minimaliseerida õpilaste tasemete erinevust. Valimiks moodustus kolme Lõuna-Eesti riigigümnaasiumi humanitaarsuuna klassid. Ühtne regioon tagas sarnasuse koolide suuruses, riigigümnaasium tagas riikliku õppekava järgimist ning suuna valik tagas sarnaseid kohustuslikke õppeaineid. Järgnevalt tuli uurida ka õppeaine teemade ja õpilaste tulemuste vahelist lüli, milleks on õpetamine ise. Selleks sai koostatud intervjuuküsimused, mis uurisid valimis olevate klasside õpetajate meetodeid ning teemavalikuid. Viimaks tuli võrrelda klasside tulemusi ja näha, kas nende vahel on olemas selgelt nähtavaid erinevusi ja korrelatsioone õpetajate valikutega.

Töö jaguneb kolmeks suureks peatükiks. Esimeseks neist on alused uurimuse läbiviimiseks, mis algab riikliku õppekava analüüsiga, mille ülesandeks on aidata paremini mõista õppeaine raamistikku ning leida punkte, mis võivad tekitada ebaühtlust õpetamises. Selle peatüki juurde

kuulub ka metoodika koostamine, kus on lahti selgitatud, miks ja kuidas sai selline lähenemine valitud ning konstrueeritud. Teiseks peatükiks on metoodika abil omandatud andmed, kust tulevad välja nii testide ja küsitluste tulemused kui ka õpetajate antud vastused. Selle sisuks on veel võimalikud viimased kärped andmetele juhul kui need mingil põhjusel ei osutunud relevantseks eesmärgini jõudmisel. Viimaseks peatükiks on andmetöötlus, kus toimub iga klassi tugevuste ja nõrkkohtade analüüs ning nende teineteisega võrdlus. Samuti ka kolme õpetaja meetodite võrdlus ning lõpuks kooskõlade leidmine iga klassi ja nende õpetajate stiilide vahel.

Uurimuse aluseks on ühiskonnaõpetuse riiklik õppekava, mis aitab selgitada kas ja kui võrd on võimalus koolide tulemustel paratamatult erineda. Metoodika koosneb nii kvalitatiivsest kui kvantitatiivsest osast, mille koosmõju üritab ebaühtlusi välja tuua ning leida nende algpõhjused. Kvalitatiivne osa, ehk intervjuud õpetajatega, võimaldavad uurida erinevusi õpetamises. Kvantitatiivne osa, testid õpilastele, võimaldavad uurida teemade omandamist ning tulemuste võrdlemist. Ilma ühe või teiseta ei ole võimalik tõestada, kas erinevused tulemustes on olemas ja millest need erinevused on tulenenud. Kvalitatiivse uurimuse koostamise baasiks on eelnevalt läbiviidud sarnased uurimused ja kvantitatiivse uurimuse aluseks on varasemalt läbiviidud ühiskonnaõpetuse eksamid ning materjalid nende jaoks valmistumiseks.

1 ALUSED UURIMISE LÄBIVIIMISEKS

Järgnev peatükk kajastab kõiki vajalikke alusmaterjale uurimuse läbiviimiseks. Nendeks on riikliku õppekava ja sotsiaalainete ainevaldkonna lisa läbi töötamine ning andmete kogumiseks vajaliku metoodika koostamine. Metoodika jaguneb kvalitatiivseks (intervjuud) ning kvantitatiivseks (testid ja küsitlused).

1.1 Riikliku õppekava sotsiaalainete ainevaldkonna läbitöötus

Ühiskonnaõpetuse õppeaine eesmärk on luua eeldused kodanikuidenteedi ja ühiskonna sidususe tugevdamiseks ning aktiivse kodaniku kujunemiseks, toetada dialoogivalmidust ja austust maailma erinevalt mõistvate inimeste vahel, samuti õpilase enese teadlikkust maailmavaatelistes küsimustes (Ainevaldkond „Sotsiaallained“, 2). Gümnaasiumi ühiskonnaõpetus kannab endaga kaasas suurt rolli valmistada õpilasi ette tulevaseks eluks. Seda ülesannet üritab ta täita, pannes õpilast mõistma, väärtustama ja kaitsma inimõigusi ning põhivabadusi, õpetades austama enda ning teiste inimväärikust, andes oskuse märgata, uurida ja seostada ühiskonna protsesse ning arengut jpm. (Ainevaldkond „Sotsiaallained“, 22). Need nimetatutest on vaid vähesed teadmised ja oskused, mida ühiskonnaõpetuse õppeaine üritab õpilastes saavutada. Kogu oskuste kogumiku välja arendamiseks on aineõpetajal aga ainult kaks kursust, mis koosnevad 35. õppetunnist (Gümnaasiumi riiklik õppekava).

Järgnevalt on riikliku õppekava sotsiaalainete ainevaldkonna lisast toodud välja kolm punkti, mis kajastavad ühiskonnaõpetuse õpetaja kohustusi õppeaine üles ehitamisel. Esiteks näeb riiklik õppekava ette järgmist: „Õppesisu käsitlemises teeb valiku aineõpetaja arvestusega, et kirjeldatud õpitulemused, üld- ja valdkonnapädevused ning taotletavad õpitulemused oleksid saavutatud“ (Ainevaldkond „Sotsiaallained“, 2). Teine punkt illustreerib üldpädevuste kujundamist, mille järgi: „Teadmiste, oskuste, väärtushinnangute ning käitumise sidumisel on kandev roll õpetajal“ (Ainevaldkond „Sotsiaallained“, 3). Viimane punkt on seotud ühiskonnaõpetuse sisuga lähemalt, mis ütleb, et „Kiiresti muutuv ühiskonnas jääb õpetaja ülesandeks pöörata tähelepanu aktuaalsetele teemadele ja probleemidele ning arutleda õpilastega nende üle“ (Ainevaldkond „Sotsiaallained“, 22). Seega suur koormus jääb aineõpetajate enda kanda, koostades ainekava, millesse mahuks nii riikliku õppekava poolt ettenähtud õppesisu kui ka õpilaste pädevuste kujundamine.

Gümnaasiumi ühiskonnaõpetus jaguneb kaheks suureks kursuseks, mis omakorda jaotub kaheks teemadeblokiks. Iga teemadebloki juures on toodud välja õpitulemused ja õppesisu.

Õpitulemusteks on teadmised ja oskused, mis õpilane kursuse lõpuks peaks omandama. Õppesisu on oodatavad teemad, mis kursuse lõpuks peaksid olema läbitud. Võttes näiteks teise kursuse teise teemabloki „maailma areng ja maailmapoliitika“ piirduvad õpitulemused viie punktiga ning õppesisu üheksa reaga (Ainevaldkond „Sotsiaalsained“, 27).

Riikliku õppekava sotsiaalsainete valdkonna lisa on kogu töö vältel suurimaks alusmaterjaliks. Selles kirja pandud punktid on abiks nii uurimuse metoodika koostamisel kui ka hiljem andmete analüüsis. Antud dokument on aluseks, kuidas õpetajad õppesisu koostavad ning millised teadmised ja oskused õpilased omandama peavad. Viimaks aitab antud dokument ka mõista kui võimalik on õpetajatel ühiskonnaõpetuse õppeainet üles ehitada.

1.2 Metoodika koostamine

Tõestamaks, et erinevused tulemustes saavad tekkida ja et need ka on olemas, peab andmete kogumine olema kahepoolne. Õpetajatelt informatsiooni kogumine nende õpetamismeetodite, teemavalikute ning aine ülesehituse kohta aitab mõista, kas ja millised erinevused on ühiskonnaõpetuse andmises. Õpilaste testimine ning küsitlemine annab ülevaate teemade omandamisest, teadmiste erinevustest ning ka suhtumise erinevustest õppeaine vastu. Kummagi poole puudumisel ei saaks analüüsis kindel olla, kas õpetamisstiil kindlalt mõjutab õpilaste teadmisi ja oskusi ning kas erinevused õpilaste tulemused on kindlalt mõjutatud õpetamise poolt.

Õpetajatelt andmete kogumiseks valisin intervjuu, kuna sealt otsitavate vastuste puhul on tähtis detailsus. Mõistes, mida erinevad õpetajad peavad õpilaste juures tähtsaimateks oskusteks, millise struktuuriga on nende tunnid, millised on hindelised tööd jpm, on võimalik teha seoseid nende õpilaste tulemustega testis. Väljendugu siis see kindlate ülesannetega paremini hakkama saamises või oma vastuste paremas lahti selgitamises.

Õpilaste teadmiste ja oskuste uurimiseks valisin testi koos lühida küsitlusega. Koostades, mitmete erinevate ülesannetega test on võimalik leida sarnaseid jooni klassi siseselt. Näha, kas õpetajate õpetamisstiil on kandunud üle õpilaste võimekusse teadmiste- ja oskuste põhiseid ülesandeid lahendada. Samuti annab testi läbi viimine ülevaate, missugused teemade osad on õpilastel enim selgeks saanud. Küsitlus omab kvantitatiivses andmete kogumises väiksemat rolli. Selle eesmärgiks on näha, millega õpilased enam või vähem rahul olid ja kas nad oleks soovinud gümnaasiumi ühiskonnaõpetuse juures mingit muutust.

Kuigi nii kvalitatiivsed ja kvantitatiivsed andmed kannavad mõlemad analüüsis võrdväärset rolli, siis otsustasin selle kasuks, et õpetamisstiili uurida üldiselt ning testi osa piiritleda ühe kursuse ühe teemablokiga. Selline otsus lubas olla testi koostamisel palju konkreetsemate küsimuste ja ülesannetega ning hoidis neid liigselt laiali valgumast.

Eeltöö jaoks koole lähemalt uurides ilmnes ka, et erinevatel koolidel olid enamus kursused ja teemablokid erinevatel aegadel. Seda aga viimase teemabloki erandiga, mis igas koolis aprilli keskpaigas lõppes. Selle teemabloki valimine garanteeris, et kõik testitavad klassid olid need teadmised samal ajal omandanud ning vältis, et uuriks õpilastelt teemasid, mis osade jaoks oleks värskest omandatud ning teiste jaoks mitu kuud eelnevalt läbitud.

Antud teemadeblokkiks sai valitud „maailma areng ja maailmapoliitika“, mis on gümnaasiumi ühiskonnaõpetuse teise kursuse viimane osa. Riikliku õppekava aluselt töötab käesolev teemadeblokk globaalsete toimijate ning globaalsete probleemidega (Ainevaldkond „Sotsiaallained“, 23). Selle eesmärgiks on õppida mõistma maailma mitmekesisust, rahvusvaheliste organisatsioonide osa tänapäeva maailmas ja tutvutakse üleilmastumise ilmingute ja tagajärgedega (Ainevaldkond „Sotsiaallained“, 22). Neid teemasid omandades on oodatavad väljundid õpilaste jaoks globaalprobleemide teadmine, võime nüüdismaailma iseloomustada, oskus analüüsida poliitiliste konfliktide põhjusi, tagajärgi jms. (Ainevaldkond „Sotsiaallained“, 27). Nende õpiväljundite silmas pidamine on ka abiks testi enda koostamisel ja viimaks testist saadud andmete hindamisel.

1.2.1 Intervjuu

Kvalitatiivse meetodi koostamisel oli piiratud õpetajate töösisu tundmise puhul kindlam teha laiema haardega intervjuuküsimused, mille jaoks inspiratsiooni sai otsitud varasemalt läbiviidud lõputöödest. Kuigi antud teemaga ei olnud võimalik leida otseselt ühtivaid töid, leidis aga uurimusi, kus olid viidud läbi intervjuud õpetajatega. Ülle Merimaa (2016) ja Maiu Kell-Kanguri (2016) üliõpilastööde uurimine aitas määrata intervjuu ülesehituse, umbkaudse pikkuse ning küsimuste põhjalikkuse. Spetsiifiliselt andsid need tööd aimu kui palju võiks iga uurimisküsimuse kohta olla alaküsimusi ja missugused küsimuste tüübid andsid kõige sisukamad ja detailsemad vastused (Kell-Kangur 2016, 38; Merimaa 2016, 40-41). Samuti andis Maiu Kell-Kanguri töö idee jätta küsimuste juurde näited oodatud vastustest, millega saaks vajadusel intervjuueeritavat suunata.

Olles moodustanud raamistiku intervjuuküsimuste jaoks tuli järgnevalt valida teemad küsimuste blokkide jaoks ning neid täiendada täpsustavate küsimustega. Intervjuuküsimused jagunesid järgnevaks viieks osaks: õppetöö, õppesisu erinevine aastast-aastasse, teemade proportsionaalsus, ainekava ning ühiskonnaõpetus (Lisa 1). Kõige suuremat kaalu kandsid esimesed kolm blokki, mis tegelesid konkreetset õpetamismeetodites õpetaja enda eelistuste uurimisega. Viimase kahe eesmärgiks oli leida kuivõrd ainekavad erinevad kooliti ning õpetajate enda arvamused seoses õppeainega üldiselt.

Pidades esimest kolme blokki kõige tähtsamaks, omasid need ka enim küsimusi ja täpsustusi. Nende eesmärgiks oli aru saada, kuidas toimub antud õpetaja klassis õppetöö, kuidas see erineb aastati ja klassiti ning milline näeb välja ühiskonnaõpetaja õpetamisstiil. Need kolm blokki on mõeldud omandama kvalitatiivsete andmete peamise osa, kuhu lisanduvad viimasest kahest blokist saadud andmed, juhul kui need osutuvad erinevuste välja selgitamisel relevantseks.

Küsimused ise varieerusid tundide ülesehituse, õppematerjalide, hindeliste tööde uurimisest kuni õpetamisstiili ja materjalide aastast-aastasse erinevuse ning teemade läbimise ja teemade rõhutamiseni (Lisa 1). Nagu peatüki alguses mainitud, siis intervjuu koostamiseks polnud kindlat baasi, millest lähtuda, vaid tekkis eesmärgiga luua võimalikult sisukas ja laiahaardeline intervjuu, millest analüüsifaasiks sõeluda välja tööga suurima vastavusega andmed.

1.2.2 Test

Kvantitatiivse meetodi suurema osa, ehk testi, välja töötamisel esinesid samuti algselt pädevusest lähtuvad probleemid. Nende ületamiseks konsulteerisin esmalt oma endise gümnaasiumi ühiskonnaõpetuse õpetajaga, kes andis nõu, mida täpsemalt silmas pidada testi konstrueerimisel. Kuigi ei saanud sealt selget abi, olid abistavateks vihjeteks ülesannete eesmärgi tähtsus nende testi mitmekesisus. Iga ülesanne omab eesmärgi testida kas õpilase teadmisi või oskusi. Mitmekesisuse tagamine võimaldab näha, missuguste ülesannete tüüpidega õpilased enim toime tulevad ja kuidas nad oma teadmisi erinevalt väljendada suudavad.

Neid nõuandeid silmas pidades valisin oma testi alusbaasiks varasemalt koostatud ühiskonnaõpetuse eksami, ühiskonnaõpetuse gümnaasiumi õpiku ning kogumiku, mis on mõeldud ühiskonnaõpetuse riigieksamiks ettevalmistujale. Varasemalt koostatud eksamit kasutasin, et paremini aru saada ülesannete proportsionaalsusest ning ülesehitusest (Innove 2018). Suurimad tähelepanekud olid, et oskusi ja teadmisi kontrollivate ülesannete osakaal oli

enamvähem tasakaalus ning ülesanded on oma mahult küllaltki sarnase kaaluga, mis tagab, et kindlate oskuste ja/või teadmiste punktiline tähtsus ülesandes on kas sarnane või samasugune (Innove 2018).

Kuna kogumiku üks osadest kattus ka minu valitud testi teemaga, andis see võimaluse kasutada sealseid kordamismaterjale koos ühiskonnaõpetuse õpiku vastavate peatükkidega enda ülesannete valmistamiseks. Kasutasin mõlemat, et luua oma ülesannetele sisu. Nii kogumikku kui ka õpikut läbi töötades valisin peamised läbikäivad mõisted ning alateemad, mida kasutasin siis vastavalt kas eraldi ülesande loomiseks või ülesandele küsimuste tekitamiseks (Raudla et al. 2012, 48-99; Tänav & Vene 2013, 71-82). Omades testi jaoks sisendit, grupeerisin need sobivalt, et neist ülesanded luua .

Ülesandeid moodustus kokku 6. Nendeks olid järgmised: mõistete defineerimine, küsimustele vastamine ja argumenteerimine, rahvusvaheliste organisatsioonide tundmine, Eesti ja rahvusvaheliste organisatsioonide seose teadmine, globaliseerimise tundmine ning maailma jaotumise ära tundmine. Ülesannetes oli nii puhtalt teadmiste kontrollimist, argumenteerimist ning tööd graafiku ja piltidega. Iga ülesande korrektset täitmisel oli lõpptulemuseks võimalik saada 50 punkti.

Testi valmimisel oli vaja proovida kas küsimused ja ülesanded annavad soovitud tulemusi. Selleks valisin esmalt valimist väljas oleva gümnaasiumi klassi, kel samuti oli testitava kursuse sisu just omandamisel. Küll aga jäi koostöö poolikuks riigis kehtestatud eriolukorraga, mis ei jätnud antud koolil vaba aega minu soove täita. Olukorra kiirenedes pidin moodustama uue testigrupi, milleks valisin 20 Tartu Ülikooli riigiteadlast, kes olid nõus testi läbi tegema ning sellele tagasisidet andma. Tegin selle valiku kuna uue kooli otsimine, kus testi läbi viia, oleks taaskord aega võtnud ning ka järgneva kooli koostöö ei oleks olnud kindel. Sellest tulenevalt valisin testigrupi, kes ei pruukinud anda analoogseid vastuseid kui gümnaasiumiõpilased, küll aga andsid kindla võimaluse eelnevalt test läbi proovida.

Saades testigrupilt kätte vastused ning tagasiside osutasin tegema vajalikke muudatusi. Peamisteks vajalikeks muudatusteks olid mõistete välja vahetamine, sõnastuse parandamine küsimustes, ülesannete juhiste täpsustamine ning viienda ülesande täielik ümbermuutmine. Kõik muudatused olid eesmärgiga teha ülesanded selgemaks ning saada küsimustelt täpsemaid vastuseid. Pärast esmase tagasiside jälgimist ning paranduste tegemist valmis test, mida õpilastele esitada (Lisa 2).

1.2.3 Küsitlus

Kvantitatiivse meetodi teiseks osaks oli testile järgnev lühike küsitlus. See koosnes viiest kinnisest küsimusest, kus tuli anda hinnang 5-palli süsteemis, ning ühest avatud küsimusest. Selle eesmärgiks oli luua ülevaade õpilaste rahulolust õppeainega, materjalidega ja teemadega. Samuti anda hinnang õpilaste enda omandatud teadmiste ning nende tähtsusele. Avatud küsimuse, eesmärgiks oli jätta õpilastele võimalus selgitada oma antuid hinnanguid või lisada midagi selle kohta, mida küsitlus ei kajastanud.

Küsitlus oli algusest peale väiksema tähtsusega kui test. Sellega üritati leida seost õpilase suhtumise ja tema tulemuste vahel. Küsitlus pidi esialgselt olema testile lisaks ja tõestama või ümber lükkama kas õpilase tulemused olid seotud õpetamismeetoditega või õpilase suhtumisega õppeainesse. Kuna aga töö käigus tekkis arusaam, et see võib olla puhtalt kokkusattumus või subjektiivne määratlemine, siis sai küsitluse uueks eesmärgiks leida kas koolide vahel on selgeid erinevusi õpilaste õppeainesse suhtumisse. Küsitluse väiksema tähtsuse tõttu sai ka sellesse vähem aega panustatud ning valmis küllaltki lihtsajoonelisena (Lisa 3).

Eelnevas alapeatükis väljatoodud põhjustel aga puudus küsitluse proovimiseks vajalik testigrupp. Seega küsitlusest saadavad andmed võivad jääda analüüsist eraldi seisvaks kui puudub piisavalt tugev side intervjuu ning testi tulemustega.

2 ANDMED JA NENDE KOGUMINE

2.1 Intervjuud

Intervjuud said läbi viidud testi valimis oleva kolme klassi õpetajaga, kelle anonüümsuse tagamiseks viitan neile vastavalt kui 'kooli A õpetaja', 'kooli B õpetaja' ning 'kooli C õpetaja'. Intervjuu koosnes viiest peamisest blokist, millest esimesed kolm tegelesid õpetamisega, neljas kooli ainekavaga ning viimane ühiskonnaõpetusega üldiselt.

Antud alapeatükis avaldan eraldi igas intervjuus omandatud andmed. Selle eesmärgiks on saada ülevaade kolme õpetaja õpetamismeetoditest ning arvamustest seoses ühiskonnaõpetusega ja panna sellega alus võrdluseks ja analüüsiks. Andmed iga õpetaja kohta tulevad küsimuste järjekorras (vaata Lisa 1). Intervjuusid läbi viies ilmnes, et neljanda bloki küsimused ei andnud asjakohaseid vastuseid, mis aitaksid töös käsitletavale kaasa. Seega jäävad need andmeid nii käesolevas peatükis kui ka tulevases võrdluses ja analüüsis välja.

2.1.1 Kooli A õpetaja vastused

Enamus tundidest on täidetud konspekterimisega, eesmärgiga, et õpilane töötaks materjali läbi ning tooks tekstist välja olulised faktid. See meetod püüab õpilastes arendada kriitilist mõtlemist ning analüüsioskust. Tunnid koosnevad lugemisest konspekterimisest, ajurünnakutest, rühmatöödest, videote vaatamisest ning nende analüüsimisest.

Tunnid on 75 minutit pikad, mistõttu ei jää kodutöid, välja arvatud kontrolltöödeks õppimise puhul. 80% õppematerjalidest on enda valmistatud - slaididest, ülesannetest, rühmatöödest ja kontrolltöödest. Tundides kasutatakse õpikut ning õpilased peavad palju lugema, et tekiks teadmised. Samuti näevad õpilased tundides videoid, et tekiks teemadest visuaalne ülevaade.

Ühe kursuse raames toimub kaks suuremat kontrolltööd, mis sisaldavad teadmiste kontrolli, teadmiste rakendamist ning arutlevaid küsimusi. Väiksemaid töid on kursuses 4-5, kus õpilaste ülesandeks on oma arvamuse avaldamine.

Õppematerjalid aastast-aastasse väga ei muutu, kuna põhiteemad on samad. Õpetamisstiil on õpilastest endast ning kui võimalik on nendega teha arutlevaid ülesandeid nagu näiteks rühmatöid. Õppekavast tulenevalt peab põhiliselt õpetama etteantud teemasid, kuid lisanduvad ka päevakajalised teemad. Ühiskonnaõpetust andes on eesmärgiks õpilastes arendada loogilist ja kriitilist mõtlemist ning analüüsivõimet.

Seinini ei ole pidanud ühtegi teemat teiste teemadega võrreldes rohkem lahti seletama. Ka ei jäta ühiskonnaõpetuse õpetamisest välja ühtegi teemat. Lisada võiks aga välispoliitilisi teemasid, kuna oluline on, et õpilased teaksid, mis toimub teistes riikides, eriti naaberriikides.

Sellegipoolest ei tundu ühiskonnaõpetuse õppekava olevat optimaalne. Ühiskonnaõpetust võiks olla üks kursus veel, mis aitaks käsitleda rohkem maailmapoliitika teemasid. Kahe kursuse asemel kolme olemasolu lubaks ka läbi töötada väga palju aktuaalseid teemasid (mida praegune ajaline raamistik ei luba).

2.1.2 Kooli B õpetaja vastused

Üldiselt rakendatakse 2x45minutit tunde, ehk toimuvad paaristunnid. Iga tund koosneb väga paljudest erinevatest ülesannetest. Üldjuhul jääb ühe tunni sisse sissejuhatus, millele järgneb praktiline ülesanne ja refleksioon. Ülesanded on eriilmelised, millesse võimalusel on kombineeritud erinevaid aspekte. Kasutades loengu formaati järgneb ka teooria käsitlemisele mingisugune praktiline ülesanne.

Traditsioonilisi koduseid ülesandeid pigem teha ei jää. Enamasti on need osa suuremast hindelisest tööst, mis on perioodi vältel vaja ära teha. Selleks on näiteks teoseanalüüs, mis tuleb jutuks kursuse alguses ning õpilased peavad selle teostama seitsme nädalase perioodi lõpuks.

Kõik tunnid on slaididena ette valmistatud, mis aga ei tähenda, et neid peaks maha kirjutama. Nende eesmärgiks on tundides läbitu meelde tuletada ning koosnevad vaid täiendavast materjalist, mida õpik ei kajasta.

Kasutusel on Mauruse ühiskonnaõpetuse õpik, mis on pigem kasutusel teemade raamistikuna. Õpikud aga on kui staatiline nähtus, mis sündmuste aset leidudes kiiresti aeguvad. Nad toetavad õppimist aga pole kindlasti piisav, et mingite teemadega süvitsi minna. Kindlasti vajalik on otsida muud avalikult kätte saadavat informatsiooni näiteks erinevatest andmebaasidest.

Ühe kursuse suurema kaaluga ülesanneteks on teoseanalüüs, rühmatööd ning suuline arvestus, kus kontrollitakse õpilase võimet integreerida teadmisi arutlevatesse küsimustesse. Väiksemateks hindelisteks töödeks on uudiste testid, kus õpilane peab end kursis hoidma Eesti Rahvusringhäälingus enim kajastust leidnud teemadega.

Õppematerjalid kindlasti muutuvad aastast-aastasse, kuid peab ka vaatama, mis ühe või teise klassi puhul paremini töötab. Klassi aktiivsus võib võimaldada rohkemat mõtete põrgatamist

ning arutelusid. Samuti loeb klassi suund. Majanduse suunitlusega klassi puhul ei ole mõtet osasid teadmisi dubleerida, kui nad neid juba oma programmibaasil saanud on.

Õppetundide osaks on ka nii aktuaalsed uudiseid kui ka ingliskeelsed allikad, mis võimaldavad kindlate teemade puhul detailsemaks minna. Ainsaks mureks võib-olla klassi võõrkeelega tase, mille puhul peab kindlaks tegema kas kõik said läbitud materjalist ühtemoodi aru.

Ühiskonnaõpetust andes on väga tähtsal kohal argumenteerimisoskus. Esimese kursuse esimese nädala sisuks on õppimine, mis on argument ja kuidas seda koostada. Kui vaadata ühiskonnaõpetuse ainekava ja vaadata riikliku õppekava lisamaterjale, mis sotsiaalainete blokki puudutab, siis tegelikult on seal ka kirjas, et ühiskonnaõpetus peaks toetama teiste pädevuste kõrval ka sotsiaalpädevust ja suhtluspädevust. Ühiskonnaõpetuse laiem missioon ei pea olema, et õpilane teab detailselt kõikide Eesti liikmesorganisatsioonide presidente, mis küll muudab neid uue informatsiooni suhtes vastuvõtlikumaks, aga baasoskus peaks selleks kõigepealt all olema, et ta oskaks seda informatsiooni eristada, näiteks kui usaldusväärne või demagoogiline see on.

Teemade käsitlemise puhul on vaja silmas pidada, et toimub vaid 35 kontakttundi, mille juures peab ka kodust töömahtu optimeerima. Kui ajaga läheb näiteks kitsaks tuleb prioriteetseid sisepoliitika teemasid ning kuidas riigieelarve kujuneb. Kuna ühiskonnaõpetuses pole enam riigieksamid, siis annab see ka paratamatult õpetajale pisut mänguruumi juurde. Kindlasti tuleb läbi võtta teemade baasteadmised, kuid ajalise puuduse tõttu peab osasid neist sisu poolest kärpima.

Ideaal oleks, et jõuaks kõike käsitleda. Osasid teemasid saaks väga hästi teiste õppeainetega lõimida või teemasid kõrvuti anda. Samuti peaks ka ühiskonnaõpetuse tugevam baas tulema põhikoolist ning mõningad gümnaasiumis läbitavad teemad varem. Riigistruktuuri ABC ja muude baasteadmiste omandamine lubaks gümnaasiumis keskenduda rohkem rahvusvahelistele teemadele, et näha maailma veidi sisusama moodustisena.

2.2.3 Kooli C õpetaja vastused

Antavad tunnid on kuni kolmandiku ulatuses loengu stiilis, mille osaks on ka pidev sideme hoidmine klassiga küsimuste ning vastuste näol. Tundides tehtavad ülesanded koosnevad erineval tasanditel oskuste ja teadmiste kontrollidest, alustades elementaarsetest mõistmise ülesannetest. Samuti on osad seotud teadmiste rakendamise, informatsiooni analüüsimisega ning oma hinnangu andmisega. Õppetöös praktiliselt õpikut ei kasutata, mis tähendab, et

õpilaste üheks ülesandeks on ka märksõnade abil informatsiooni otsimine ning teemadega enda kurssi viimine.

Enamus õppematerjalidest on kas enda valmistatud või avalikult kättesaadav. Õpilased ise õpikut ei kasuta. Küll aga aitavad õpiku lisakirjandus ning märksõnad orienteeruda kursuse materjalide koostamisel ning ainekava järgimisel.

Hindelised tööd on pigem mahukavad kontrolltööd, mis koosnevad võimalikult paljudest erinevates ülesannetest nii teadmiste kui oskuste kontrollimiseks. Nendele lisaks võivad kontrolltööd olla ka suurema raskusastmega aga võimalusega ise informatsiooni otsida. Väiksemaid ülesanded küll tundides toimuvad aga üldiselt pole need hinnatavad.

Õpik ei kannu õpetamisel suurt rolli, kuna tihtipeale on see liiga vana. Mõningad teadmised võivad olla 5 või rohkem aastat vana, kuid ühiskonnaõpetuses on pidevalt vaja värskaid materjale. Õpetamisel on tähtis silmas pidada ka õpetatav klass. Osadel neist võib olla majandusõpe, kellel on eelis kindlate teemade omandamisel. Klassi baasteadmistest oleneb kui kiiresti mõne teema juures minna võib.

Õpetades tuleb erilist rõhku panna igasuguste graafikute ja jooniste lugemis- ning analüüsimisoskusesse. Õpilased peavad oskama andmeid märgata ja laiemalt kasutada. Lisaks võimaldab see neil tähelepanu pöörata sellele, kust nad üldse kasutatavaid andmeid võtavad.

Rohkem aega läheb klasside õpetamisele, kellel pole majandusõpet. Majanduse põhitõed on äärmiselt oluline mõista ja sinna ei tohi jääda teadmiste koha pealt puudusi. Teemade välja jätmine tuleb põhiliselt kui mõninga klassi puhul on mingi teema omandamine enam aega võtnud. Kahtlemata on siis vajalik mujalt vähemaks võtta. Ühiskonnaõpetuses on aga palju teemasid, mis vajaksid süvendatud ja pikemaajalist lähenemist. Planeeritult küll midagi õpetamisel välja ei jäeta, kuid ajapuuduse korral on see kohati vajalik. Rohkem oleks vaja õpetamiseks aega, et õpilased saaksid asjade üle arutleda ning omandatud materjali nn seedida.

Mõningad puudused ühiskonnaõpetuse juures on veel, et terminid on erinevates ainetes erinevad ning õpilased tihti ei suuda nende vahel seoseid teha ja alustavad osade teadmiste õppimist uuesti nullist. Samuti ei pea õpikud riiklikust õppekavast kinni ja lähevad tihti oma teed. Nad on ka kiiresti aeguvad aga nende tugevuseks on võimekus edasi anda õppeaine baastadmisi.

2.2 Testid

Eriolukorrast tulenevalt said testid läbi viidud elektroonilises keskkonnas. Lisaks sellele puudus võimekus nii muuta test kohustuslikuks kui ka näha millistel õpilastel test veel tegemata oli. Kuigi test ja küsitlus olid mõeldud tegemiseks kogu klassile, siis eelnimetatud tingimuste tõttu see valim ei täitunud. Kuna ühest klassist oli vastanud õpilaste arvuks vaid 10, siis tuli ka teistest klassidest võtta ainult kümne õpilase testi. Selline otsus sai langetatud eesmärgiga tagada võrreldavamad tulemused. Hinnatavateks testidest valisin iga klassi puhul esimese kümne õpilase vastused.

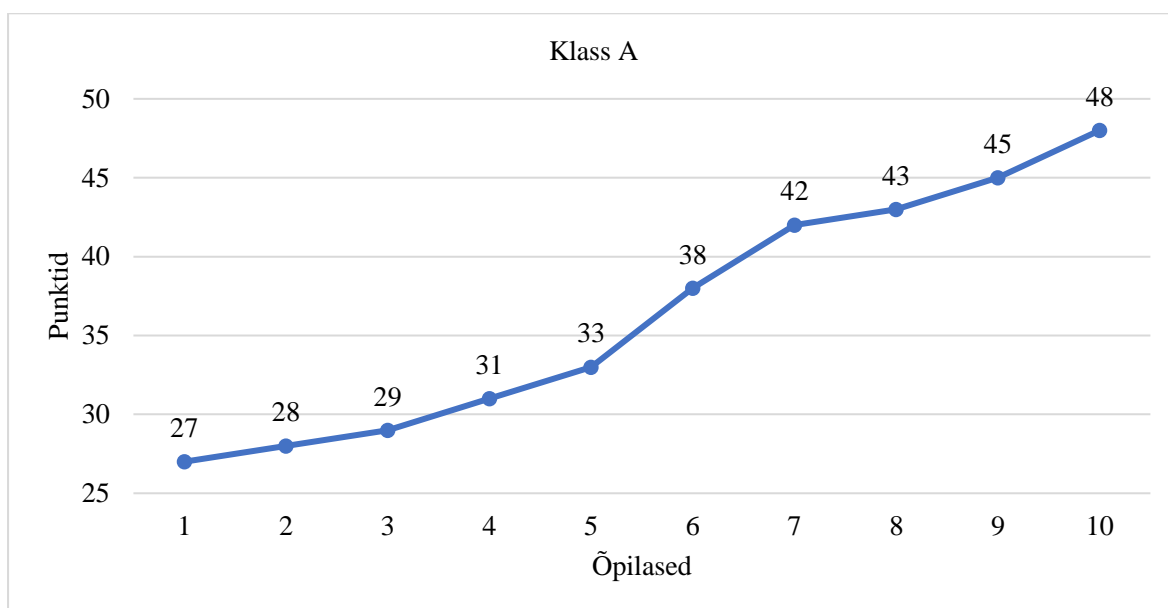
Test, nagu eelnevalt mainitud, koosneb 6st ülesandest, mille kõigi korrektse täitmise puhul oli võimalik saada 50 punkti. Hindamisel andis iga vastus (või vastuse osa) kas 0, 0,5 või 1 punkti, mis vastavalt olid siis kas täiesti vale vastus, osaliselt õige või täiesti õige. Testide hindamisele järgnes punktide summeerimine, klassi keskmise leidmine ning ülesannete tulemuste keskmised klassiti.

Järgnevalt toimub klassi kaupa tulemuste uurimine. Sisuks on õpilaste tulemused ning klassi keskmised, mille lahti sõnastamine paneb aluse võrdluseks.

2.2.1 Klass A

Esimese klassi tulemused olid küllaltki äärmuslikud (vt joonis 1). Kõige parema ning kõige halvema tulemuse vahe oli lausa 21p. Kõigi kümne õpilase tulemusi vaadates on näha, et puudub selge keskmine, mille ümber enamus punktisummadest oleks.

Joonis 1. Klassi A testi tulemused kasvavas järjestuses.

Üldiselt õpilased, kellel olid kõrgemad tulemused, kaotasid oma punktid esimeses ja viimases ülesandes, samal ajal aga õpilased, kellel olid madalamad tulemused, kaotasid punkte igas ülesandes. Seega ka ülesannete kaupa keskmisi tulemusi vaadates on punktide kadu küllaltki ühtlane (vt tabel 1). Klassi A keskmiseks tulemuseks oli 36,4p 50-st.

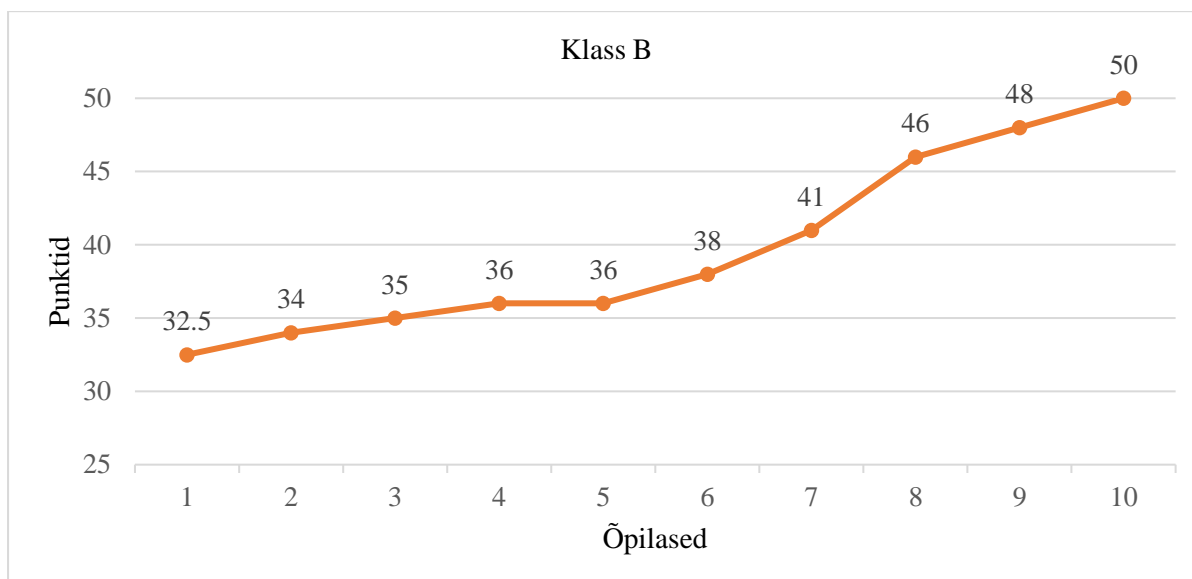
Tabel 1. Klassi A keskmised tulemused ülesannete kaupa.

	Kooli A klass
Ülesanne 1 keskmised punktid (kokku 8p)	6,4p
Ülesanne 2 keskmised punktid (kokku 12p)	10,9p
Ülesanne 3 keskmised punktid (kokku 12p)	7,8p
Ülesanne 4 keskmised punktid (kokku 6p)	4,6p
Ülesanne 5 keskmised punktid (kokku 6p)	4,5p
Ülesanne 6 keskmised punktid kokku (6p)	2,2p
Keskmine kokku	36,4p

2.2.2 Klass B

Teise klassi puhul olid punktisummad palju ühtlasemad ning halvima ja parima töö vahe vaid 17,5 punkti (Joonis 2). Enamus tulemustest erines mõninga punktiga ja äärmuseks olid õpilased, kes omandasid peaaegu täispunktid.

Joonis 2. Klassi B testi tulemused kasvavas järjestuses.

Vaadates tulemusi ülesannete kaupa oli väga väheseid vigu esimese kahe ülesannete juures, kus tuli tööd teha mõistete ning baasteadmistega, kuid vähem punkte saadi ülesannetes, kus pidi organisatsioone tundma või tegema tööd graafiku või kaartidega (vt tabel 2). Klassi B keskmiseks tulemuseks oli 39,65p 50-st.

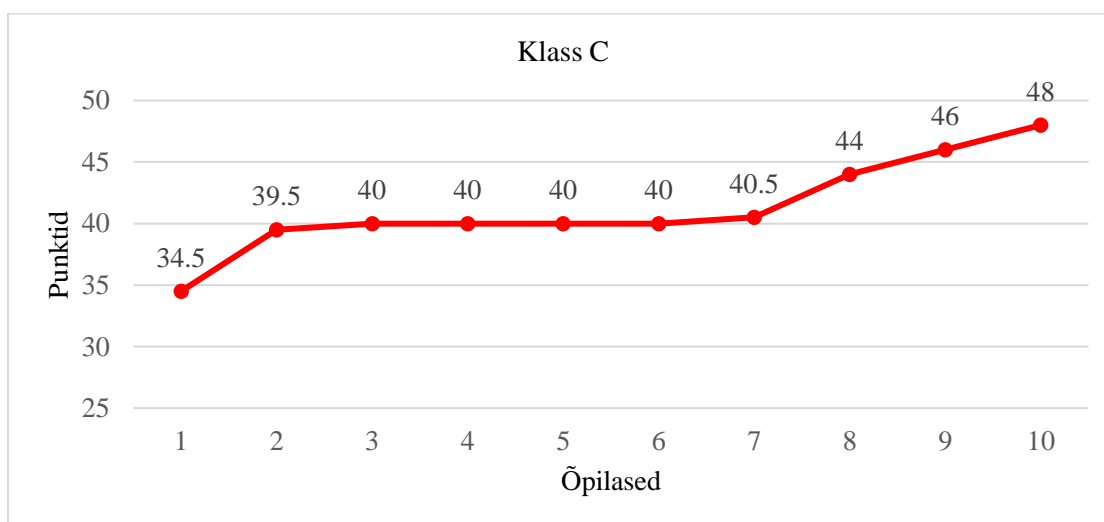
Tabel 2. Klassi B keskmised tulemused ülesannete kaupa.

	Kooli B klass
Ülesanne 1 keskmised punktid (kokku 8p)	7,45p
Ülesanne 2 keskmised punktid (kokku 12p)	11,4p
Ülesanne 3 keskmised punktid (kokku 12p)	8,8p
Ülesanne 4 keskmised punktid (kokku 6p)	5,4p
Ülesanne 5 keskmised punktid (kokku 6p)	4,8p
Ülesanne 6 keskmised punktid kokku (6p)	1,8p
Keskmine kokku	39,65p

2.2.3 Klass C

Kolmanda klassi tulemused varieerusid kõige vähem, kus kahe äärmuse erinevus oli ainult 13,5 punkti. Samuti on selgelt näha punktide koondumist 40 ümber (vt joonis 3).

Joonis 3. Klassi C testi tulemused kasvavas järjestuses.

Enim vigu oli klassi C puhul esimeses ülesandes, kus tuli mõisteid lahti seletada. Teiste ülesannetega tuldi hästi toime ja kaotati keskmiselt väga vähe punkte (vt tabel 3). Klassi C keskmiseks tulemuseks oli 41,25p 50-st.

Tabel 3. Klassi C keskmised tulemused ülesannete kaupa.

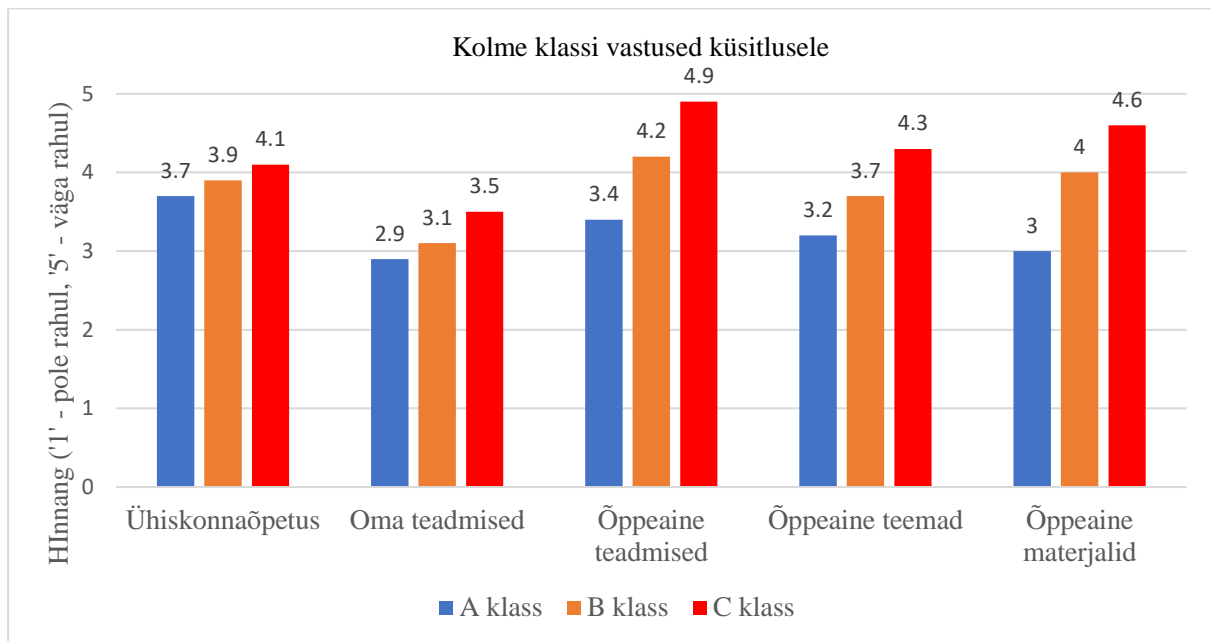
	Kooli C klass
Ülesanne 1 keskmised punktid (kokku 8p)	5,85p
Ülesanne 2 keskmised punktid (kokku 12p)	11,65p
Ülesanne 3 keskmised punktid (kokku 12p)	9,95p
Ülesanne 4 keskmised punktid (kokku 6p)	5,4p
Ülesanne 5 keskmised punktid (kokku 6p)	5,5p
Ülesanne 6 keskmised punktid kokku (6p)	2,9p
Keskmine kokku	41,25p

2.3 Küsitlus

Küsitlus koosnes viiest hinnangulisest küsimusest ning ühest avatud küsimusest. Valimiks on sama kolmekümne õpilase vastused, mis testide puhulgi, et näha kas hinnang ainele on ka seotud saadud tulemusega. Küll aga antud valim ei andnud avatud küsimusele piisavalt sisukaid vastuseid, mis tööd edasi aitaksid arendada. Seega toon välja vaid kolme klassi hinnangud ühiskonnaõpetusele üldiselt, oma omandatutele teadmiste, õppeaines omandatavatele teadmiste, teemadele ning selles kasutatud materjalidele.

Joonise 4 alusel saab öelda, et kõik klassid olid ühiskonnaõpetusega rahul ja iga klass pidas oma teadmisi selles õppeaines umbes keskpäraseks. Suuremad lahkavused tekkisid viimase kolme küsimuse puhul. Klass A hindas nii õppeainest saadavaid teadmisi, läbitavaid teemasid ning kasutatud materjale keskpärasaks. Samal ajal aga klass C jäi nende kõigi kolmega kas rahule või väga rahule. Klass B jäi iga küsimuse puhul klassi A ja C vahele ning hinnanguliselt jäi kõigega pigem rahule.

Joonis 4. Kolme klassi hinnangud ühiskonnaõpetuse õppeainele ja selle tundidele.

3 ANDMETE VÕRDLUS JA ANALÜÜS

Eesmärgi täitmiseks, riiklikust õppekavast tulenevate erinevuste määratlemiseks, on vaja võrrelda kõiki kogutud andmeid. Võrdlus on kahes osas - kolme õpetaja õpetamismeetodite võrdlus ning kolme klassi tulemuste võrdlus. Leides mõlema puhul kindlaid erinevusi või sarnasusi on võimalik tuua välja kindlaid põhjuseid kas, miks ja kuidas sellised lahkeliid on tekkinud.

3.1 Õpetajate metoodika võrdlus

Õpetajate õpetamismeetodite puhul on tähtsaimad komponendid tunni ülesehitus, materjalid, mida nad õpetamisel tähtsaks peavad ning mida nad ühiskonnaõpetuse juures muudaks. Nende komponentide võrdlemisel tuleb välja kuidas ja miks kolme kooli ühiskonnaõpetus erinevad.

Alustades tunni ülesehitusest on näha esimesi erinevusi, kus kooli A õpetaja pooldab õpilaste poolset konspekterimist, kooli B õpetaja teooria õpetamist koostöös ülesannetega ning kooli C õpetaja loenguformaati, millele lisandub arutlemine koos õpilastega. Esimeseks sarnasuseks on õpetajate A ja B kursuse vältel kasutatavad ülesanded, mille jaoks on laiemalt lugemine, konspekterimine, ajurünnakud, rühmatööd, videote vaatamine ning rõhk analüüsimisel. Kooli C õpetaja see-eest aga pöörab enam tähelepanu praktilisemale teooria mõistmisele ning võimekusele seda aine raamest välja tuua.

Üheks suuremaks erinevuseks on see, kuidas õpilaste hinded kujunevad. See väljendub tööde ülesehituses ehk mis teadmisi ja oskusi õpilane peab kursuse jooksul õppima ning omandama, et õppeaine edukalt läbida. Sel puhul on kõigil kolmel õpetajal erinev lähenemine. Koolis A on kandvaks rolliks suured kontrolltööd koos väiksemate ülesannetega, kus tuleb arvamust avaldada. Koolis B on nii teoseanalüüs, rühmatööd ja suuline arvestus koos uudiste testidega. Koolis C aga on vaid fookuses suuremad kontrolltööd, mis on kombineeritud erinevatest teadmiste ja oskuste ülesannetest.

Materjalide koostamise puhul on igas koolis suur panus õpetajal. Samuti kannab igas kooli õppetöös rolli ühiskonnaõpetuse õpik, kuid seda igas koolis erinevalt. Koolis A on õpikul kandvam roll, koolis B on õpik teoreetiliseks raamistikuks, millega õpilased peavad end kursis hoidma ning kooli C õpetaja kasutab õpikut peamiselt, et hoida teemasid proportsionaalsena.

Erinevused eksisteerivad ka materjalide muutumises. Koolide B ja C õpetajad peavad tähtsaks hoida materjale värskena ning neid uuendada, aga kooli A õpetaja materjale väga ei muuda

ning paneb enam rõhku stabiilsematele baasteadmistele. Kõigi klassi puhul võivad aga õpetamismeetodid muutuda olenevalt klassist. Koolide A ja B puhul oleneb see klassi aktiivsusest ja võimekusest teha rühmatöid ning arutlusi. Kooli C puhul oleneb see klassi baasteadmistest, mis võimaldab valida erinevat tempot kindlate teemade puhul.

Veel üheks sarnasuseks on materjalide puhul tasakaal baasteadmiste ning päevakajaliste teemade vahel, kus tähtsaks on teada nii ühiskonnas toimuvat kui ka võimet sellest aru saada. Lisaks peavad Kooli A ja C õpetajad tähtsaks loogilist ja kriitilist mõtlemist ning analüüsisioskust. Kooli B õpetaja jaoks on aga prioriteet, et õpilased oskaks argumenteerida ning arutluses kaasa lüüa.

Võimalusel midagi ühiskonnaõpetuse puhul muuta vastasid kõik õpetajad, et pikendaksid ühiskonnaõpetuse tundide arvu gümnaasiumis. Seda põhjusel, et ühiskonnaõpetusel on potentsiaali õpetada õpilastele varieeruvaid teadmisi ja oskusi, kuid ajapuuduse tõttu see võimalik ei ole ning võib tekkida olukordi, kus osasid teemasid peab hoopis pinnapealsemalt võtma.

Õpetajate vastuste juures tulid ka välja erinevused õpilaste kohustuste juures. Üheks, nagu juba nimetatud, olid hindelised tööd. Teiseks aga tuli veel välja, et näiteks koolides A ja B on kodused ülesanded pigem suuremate hindeliste töödega seotud. Samal ajal koolis C aga on õpilasel roll end ise teemadega kursis hoida, et ta suudaks tunnisiseses arutluses kaasa lüüa.

3.2 Klasside tulemuste võrdlus

Õpilaste antud vastuseid võrreldes on tähtsaim silmas pidada toimetulekut erinevate ülesannetega ning klassi üldist tulemust võrreldes teistega. Selleks on Tabelis 4 kõrvuti välja toodud klasside keskmised punktid igas ülesandes ja koondsummana. Tervikuna said testiga kõige paremini hakkama klass C ja kõige halvemini läks klassil A. Kuigi kahe klassi tulemuse vahe oli vaid ümaralt 5 punkti on see ikkagi 10% suurune erinevus tulemustes.

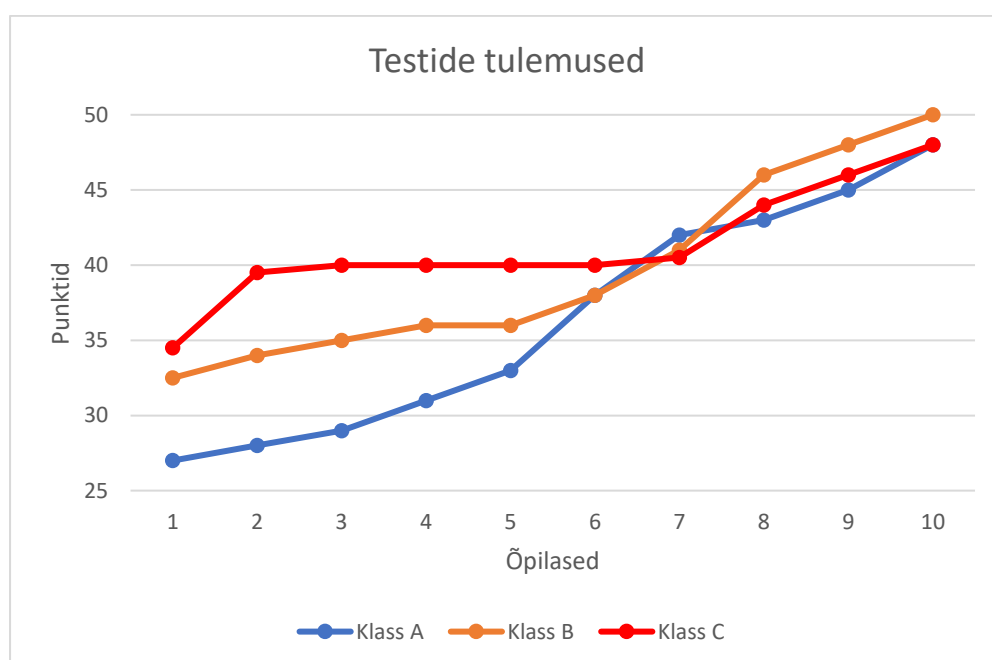
Kõige selgemad kaks erinevust, mis saab Tabelist 4 välja lugeda on klassi B võimekus defineerida ühiskonnaõpetusega seonduvaid mõisteid esimeses ülesandes ning klassi C eelis viimases kahes ülesandes, tehes tööd graafiku ja kaartidega. Üldises pildis aga on trendiks punktide kasvamine kooli A klassist kooli C klassini.

Tabel 4. Kolme klassi testi punktid ülesannete kaupa.

	Kooli A klass	Kooli B klass	Kooli C klass
Ülesanne 1 (8p)	6,4p	7,45p	5,85p
Ülesanne 2 (12p)	10,9p	11,4p	11,65p
Ülesanne 3 (12p)	7,8p	8,8p	9,95p
Ülesanne 4 (6p)	4,6p	5,4p	5,4p
Ülesanne 5 (6p)	4,5p	4,8p	5,5p
Ülesanne 6 (6p)	2,2p	1,8p	2,9p
Kokku	36,4p	39,65p	41,25p

Üheks tähtsamaks osaks on ka klassi järjepidevus. Jooniselt 5 ilmneb, et kõigi kolme klassi õpilased, kes said paremaid tulemusi, ei erinenud väga palju - vaid paari punkti võrra. Kui vaadata aga õpilasi, kes said testis kehvemaid tulemusi (õpilased 1-5) on erinevused punktides palju suuremad - kuni 11,5 punktine erinevus. Siinkohal võib uuesti välja tuua ka joonise 4 (lk 24) tulemusi, kus hinnangud õppeainele ja omandatavatele teadmistele olid samasugused korrelatsioonis, ehk siis kasvavas järjekorras klassist A klassini C.

Joonis 5. Kolme klassi testide tulemused kasvavas järjekorras.

3.3 Korrelatsioonid õpilaste tulemuste ja õpetamismeetodite vahel

Riiklik õppekava soodustab ühiskonnaõpetuse puhul erinevuste tekkimist õpetamisest ja õppeväljundites. Õpetajatele on antud suur vabadus kursuste ülesehitamiseks, kuid ka pikk nimekiri teemasid ning pädevusi, mida lühikesse ajaraamistikku peaks mahutama. Kolme klassi ja nende ühiskonnaõpetajate näol on olnud näha erinevusi nii õpetamises, testi tulemustes kui ka suhtumises õppeaine vastu. Olles toonud välja kõigi andmete erinevused eraldi, on vajalik leida seoseid ka nende endi vahel.

Alustades õpetajatest on näha kolme õpetaja puhul kolme erinevat õpetamisstiili, mis jaotuvad enamvähem järgnevalt - klassikaline loenguformaad koos konspekterimisega, teoreetilise põhja moodustamine koos teadmiste praktikasse panemisega ning arutleva stiiliga loenguformaad, kus teadmiste omandamiseks on antud suurem roll õpilastele endale. Eriti tähtsaks on ülesanded, millega õpilased peavad kursuse jooksul toime tulema. Kooliti jagunesid need vastavalt suuremateks kontrolltöödeks, varieeruvateks ülesanneteks koos rõhuga argumenteerimisele ja viimaks lugemis-, arutlemis- ning analüüsimisoskust arendavateks teadmiste ja oskuste kontrollideks.

Ebaühtlus ilmnes ka õpetajate sihtide ja soovidega, mida nad ühiskonnaõpetust andes täita üritavad. Alustades õppeväljunditest olid nendeks tugevate teoreetiliste teadmiste omamine, võime argumenteerida, selgitada ja põhjendada ning oskus leida, eristada ja analüüsida informatsiooni. Samuti olid lahkkelid teemade prioriseerimises - õpetaja A puhul välispoliitilised teemad, õpetaja B puhul sisepoliitika ning õpetaja C puhul selge majandusteadmiste tähtsustamine.

Nende peamiste tunni ülesehituse ja õpetamisstiilide punktide järgi saab tuua paralleelid klasside tulemustega. Klass A, mis järgis palju traditsioonilisemat tunni ülesehitust ja ühekülgsmaid ülesandeid ei saanud teiste klassidega võrreldes niivõrd edukalt hakkama. Klassi B puhul, kus oli rõhk argumenteerimis- ning arutlusoskusel sai väga hästi hakkama ülesannetega, kus tuli oma vastuseid rohkem lahti seletada ja/või selgitada. Klass C, mille õpetaja pööras rohkem tähelepanu graafikute, jooniste ning kaartidega töö tegelemisele, väljendus ka õpilaste punktides.

Kuigi need väited ei tõesta tegelikku hakkama saamist ühiskonnaõpetusega, näitab see aga erinevusi selle konkreetse testi toimetulekuga. Kuna erinevad õpetajad ka tähtsustasid

ühiskonnaõpetust andes erinevaid teemasid, siis võib ka eeldada, et erinevusi oleks ka ilmunud võrreldes mitme erineva teema teadmisi. Kahjuks antud testi haare seda tõestada ei võimalda.

Ka sarnasused õpetamisstiilide vahel ei taga veel, et valitud meetodid või materjalid kattuksid. Seda eriti nende puhkudel, kus õpetajate materjalid ning lähenemised muutuvad aastast-aastasse. Sel töös oli testitavateks klassideks humanitaarsuuna õpilased, mis tähendab, et kahe klassi puhul, mis ei ole samast suunast, võivad erinevused olla veelgi suuremad. Arvestades õppeaine andmise puhul õpetaja poolt mõjutatavaid (õppematerjalid, meetodika jms.) ning mitte mõjutatavaid (riiklik õppekava, õpilased, aktuaalsed teemad) elemente, on liiga palju aspekte, mis soodustavad koolide või isegi klasside vahelisi erinevusi õppetulemustes ja -väljundites.

Õpetajate poolt enim kõlama jäänud punktiks oli ühiskonnaõpetuse õpetamisega seonduv ajaline piirang. Kõik väitsid, et kuigi nad lähtuvad riiklikust õppekavast ning üritavad kõiki õpilaste pädevusi arendada, ei ole see aga praktikas võimalik ning tuleb teha valikuid ja kindlaid teemasid prioriseerida. See võib viidata, et ebaühtluse üheks põhjuseks on hoopis korrelatsioon õppeaine mahu ja kursuste arvuga, kus õpetajatel ei jää teist variant kui olla õppesisu poolest valiv. Eelnevast lähtuvalt aga võib teoreetiliselt kooli A õpetaja lähenemist pidada kõige õigemaks, sest tema õppeaine ülesehitus tagas, et kõik teemad said õppekavast lähtuvalt proportsionaalselt läbitud. Kooli B ja C õpetajad küll panid rõhku teiste pädevuste arendamistele ning kindlate teemade kinnistamisele, ent pidid seda tegema millegi muu arvelt.

Õpilaste huvist ja võimetest või õpetaja oskustest ning kogemusest tulenevad erinevused on paratamatud. Seega mingis mõttes nii klassisisene kui ka klasside/koolide vaheline tulemuste ebaühtlus on samuti paratamatu. Kuid ebaühtlus ei pea eksisteerima selles mida õpetatakse ning mida õpilastel on võimalik ainest omandada. Kui näiteks anda kahele erinevale klassile kaks nädalat identse sisuga tunde ning seejärel testida mõlema klassi tulemusi, ilmneks ilmselt, et üks kahest klassist oleks ikkagi teisest kuidagi parema tulemustega. Selline erinevus eksisteeriks aga puhtalt tulenevalt õpilaste huvide ja võimete erinevustest, mitte sellest, mis tundides õpetati. See-eest kui anda kahele erinevale klassile kaks nädalat erinevate ülesehitustega tunde, ei oleks õpilastel võimalustki omandada samu teadmisi ning oskusi. Ka antud uurimuse näitel oli näha, et kolme erineva õpetamisstiili puhul omandasid vastavad kolm klassi erinevad teadmised ja oskused.

Neist näidetest lähtuvalt peaks olema reguleeritavam just see osa, mida õppimises ja õpetamises annab mõjutada. Võimalikuks ebaühtluse lahendajaks saaks olla ühiskonnaõpetuse

eksam gümnaasiumile. Eksami olemasolu tagaks, et iga klass õpiks samade või sarnaste teadmiste ja oskuste omandamise suunas ning annaks võimaluse ka koolide edu objektiivselt hinnata. Lisaks veel oleks eksam abiks õpetajatele õppeaine ülesehitamisel, kuna oodatavad õpiväljundid oleksid palju selgemad.

Eesmärgiks ei pea olema ebaühtlust kaotada, sest ei saa öelda, et näiteks õpetajad, kes panustasid rohkem kindlatele teemadele või pädevuste arendamisele, oleks midagi valesti teinud. Vastupidiselt annab see õpilastele hoopis mingi süvendatud teadmisi juurde, millest nad muidu oleks ehk ilma jäänud. Ebaühtlus on aga siinkohal rohkem seotud ebavõrdsusega, kus osadel õpilastel puudusid need võimalused kindlaid süvendatud teadmisi või oskusi omandada.

KOKKUVÕTE

Ühiskonnaõpetus pakub gümnaasiumi õpilasele laialdaselt teadmisi ja pädevusi, mille eesmärgiks on valmistada teda ette tulevaseks eluks. Uurimuse eesmärgiks oli näha aga kui palju need pakutavad teadmised ning oskused kooliti erinevad ning mis põhjusel nad tekivad. Töö koosnes riikliku õppekava uurimisest, metoodika koostamisest, õpetajate intervjuerimisest, nende klasside testimisest ja küsitlemisest ning andmete omavahelise võrdluse ja analüüsi läbiviimisest. Töö valimiks sai kolm erinevat Lõuna-Eesti riigigümnaasiumit, nende ühiskonnaõpetuse õpetajad ning vastavate õpetajate humanitaarklassid, mis tagaks võimalikult võrreldavad andmed.

Riikliku õppekava sotsiaalainete lisa (mis kajastab ka ühiskonnaõpetust) uurimisest ilmnas, et õpitulemused ja õppesisu on küllaltki üldiselt sõnastatud. Samuti on suure teadmiste ja oskuste kogumi õpetamiseks õpetajatel vaid 2 kursust, mille ülesehitamisel peavad nad suuresti lähtuma enda pädevusest ja kogemusest.

Intervjuuküsimused said koostatud lähtuvalt varasematest sarnastest uurimustest. Intervjuude eesmärgiks oli saada ülevaade õpetajate õpetamismeetoditest ning aine ülesehitustest. Testid aga baseerusid peamiselt varasematelt läbi viidud eksamitelt ning nendeks ette valmistamiseks mõeldud materjalidel. Nende eesmärgiks oli näha, kuidas kolm erinevat klassi saavad erinevate teadmisi ja oskusi kontrollivate ülesannetega hakkama. Testidele lisaks sai koostatud ka lühike küsitlus, mis uuris õpilaste hinnanguid ühiskonnaõpetuse tundide, teadmiste ja materjalide kohta. Küsitluse rolliks oli illustreerida seost klassi õppeaine vastase suhtumise ja tulemuste vahel.

Olles läbi viinud intervjuud, testid ja küsitlus, tuli välja, et erinevused gümnaasiumi ühiskonnaõpetuses avalduvad nii õpetajate õpetamisstiilides, õpilaste tulemustes ning õpilaste õppeainega seotud hinnangutes. Võrdluses oli näha, et klassid said kindlate ülesannetega erinevalt hakkama ja tulemused varieerusid ka keskmise hinde poolest. Suurimateks koolidevahelisteks erinevusteks olid kasutatavad materjalid ja teemade proportsionaalsus ning pädevuste tähtsus. Kolme klassi tulemusi ja nende õpetajate lähenemisi võrreldes tulid selgelt välja teadmised ja oskused, millele õpetajad olid enim tähelepanu pööranud, mis tõestas õpetajate stiili mõju õpilastele. Nendeks olid näiteks ühe klassi tugevus argumenteerimises, teise klassi edu graafikute, jooniste ja kaartidega ning viimase klassi üldine stabiilsus.

Kõik kolm õpetajat küll lähtusid õppetöö ülesehituse koostamisel tugevalt riiklikust õppekavast, aga tegid seda oma eelistusi järgides. Näiteks kooli B õpetaja panustas eraldi aega

argumenteerimise õpetamisele ning kooli C õpetaja tähtsustas majandusalaseid teadmisi. See võis väljenduda nii kindlaid pädevusi või teemasid tähtsustades. Iga õpetaja puhul ilmnes ka, et erinevused võivad tekkida ajalisest piirangust, kus väga lai haare teemasid ja pädevusi tuleb mahutada vaid kahte kursusesse. Sellest tulenevalt peavad õpetajad kas teemasid pinnapealsemalt võtma või osasid teemasid kiirema tempoga läbima.

Ebaühtlust tekitavad nii õpilaste huvid ja võimed kui ka õpetajate meetodid. Ebaühtlus ise on kahepoolne. Esiteks on ebaühtluseks ka erinevad õpetajatelt omandatud teadmised ja pädevused, millele muidu nii palju rõhku ei pandaks. Teiseks aga on ebaühtluseks ebavõrdsus, kus ühe klassi või kooli õpilased jäävad teadmistes ilma selle tõttu, et neil puudub võimalus neid omandada. Ebaühtlust vähendavaks meetmeks sai välja pakutud ühiskonnaõpetuse eksami olemasolu. See meede tagaks, et kõik klassid omandaksid samu teadmisi ja oskusi, mida eksami läbimiseks vaja läheb.

KASUTATUD KIRJANDUS

Ainevaldkond „Sotsiaalne“ 2011.
https://www.riigiteataja.ee/akt/1140/2201/8009/2m_lisa5.pdf# (külastatud 12. märts, 2020).

Gümnaasiumi riiklik õppekava. <https://www.riigiteataja.ee/akt/129082014021> (külastatud 12. märts, 2020).

Innove. 2017. „Põhikooli ühiskonnaõpetuse lõpueksamist 2017.“, https://www.innove.ee/wp-content/uploads/2018/04/PK_yhiskonnaopetus_2017_lyhianalyys.pdf (külastatud 24. aprill, 2020).

Innove. 2018. „Põhikooli lõpueksam ühiskonnaõpetuses“, https://innovesa.sharepoint.com/sites/SA_Innove_testide_keskus/Shared%20Documents/Forms/AllItems.aspx?id=%2Fsites%2FSA%5FInnove%5Ftestide%5Fkeskus%2FShared%20Documents%2FP%20C3%B5hikooli%20C3%B5pueksamid%2F%20C3%9Chiskonna%20C3%B5petus%2F2018%2FEksamit%20C3%B6%20C3%B6%20%28PE%20C3%BChiskonna%20C3%B5petus%202018%29%2Epdf&parent=%2Fsites%2FSA%5FInnove%5Ftestide%5Fkeskus%2FShared%20Documents%2FP%20C3%B5hikooli%20C3%B5pueksamid%2F%20C3%9Chiskonna%20C3%B5petus%2F2018 (külastatud 3. aprill, 2020).

Kell-Kangur, Maiu. 2016. „Õpetajate ja koolitajate õpimotivatsiooni puudumine ja motivatsiooniallikad õpingute jätkamiseks.“ <https://www.etera.ee/s/ddAViyuG9X> (külastatud 22. aprill).

Merimaa, Ülle. 2016. „Õpetajate arvamused meeskonnatööst rühmas õppe- ja kasvatustegevuse toetamisel.“ <https://www.etera.ee/s/0H4gR3nHF7> (külastatud 22. aprill).

Raudla, Heiki, Paavo Palk, & Tõnu Viik. 2012. *Ühiskonnaõpetuse õpik gümnaasiumile, II osa*. Kirjastus Avita.

Tänav, Piret & Siret Vene. 2013. *Eksaminandile ühiskonnaõpetuse riigieksamist*. Tallinn: Argo Kirjastus.

DISHARMONY IN SOCIAL STUDY LEARNING OUTCOMES AND FINDING OUT WHY IT EXISTS BASED ON SOUTH-ESTONIAN STATE HIGH SCHOOLS

Pärt Dolenko

Summary

Social studies provide an opportunity for high school students to obtain knowledge necessary to manage being a part of society. The purpose of this research is to determine if there are noticeable differences in learning outcomes and what are these differences a result of. The basis for this research are the national curriculum, teachers' methods and priorities and students' learning outcomes and attitudes towards the subject.

A closer look at the national curriculum showed that the learning content and outcomes are written in a general manner and puts most of the obligations, like composing the content and choosing topical issues, on teachers' shoulders. Furthermore the amount of teachable topics and competencies is quite large, considering high school social studies consists of only 2 courses.

Interviews were held with 3 teachers from different state schools to determine what teaching materials they use, what knowledge and skills they try to teach and what topics they find most and least important. The collected information showed that all 3 teachers' approaches differed in one way or another. I.e. one teacher preferred a more traditional lesson, while the others focused more on different tasks and application of knowledge. Moreover there were differences in textbooks, prioritizing topics and alteration of methods year after year.

One of every teacher's classes had to take tests and fill in surveys. The aim of these two were to see how well the classes would handle different kinds of tasks and also what their attitude towards the subject was like. There were obvious differences between the 3 classes. One did better in tasks concerning graphs and maps, one did better with definitions and explaining their answers and the last class was average throughout the test. There were also clear differences in the classes' average scores. Generally the classes that did better also had a better attitude towards social studies.

These 3 parts of data formed the basis for a comparison and analysis. As pointed out there were differences between teachers and classes themselves. But there were also similarities on what one teacher taught (or didn't teach) and what certain tasks a class did well in. I.e. the teacher

of class B emphasized on argumentation in classes, so the students did a better job in explaining their answers, and the teacher of class C turned more attention towards analyzing and seeking information, so the students were better off in tasks, where those skills were needed. This connection between a teacher's preference and the students' skill proved that each teaching style was having an affect on the students' performance.

Although the analysis showed that there were strong connections between students' attitudes, test results and teachers' teaching styles, the root of the problem seemed to be the general structure of the subject itself. The reasoning behind this was that the students' learning outcomes could differ for a number of reasons and the teachers' work content was heavily influenced by the national curriculum, but had no way of equalizing each of the teachers' methods.

One of the possible, but less likely, opportunities to improve this situation came from the interviews with the teachers. All of the three teachers admitted that the large amount of topics and competences is too difficult to fit into only two courses of social studies. Therefore adjustments needed to take place in either one of those, either having to leave parts of a topic out or be more superficial.

The more likely proposed changes would therefore be supplementing the national curriculum so it would contain an exam, that students would have to complete in the end of the course to test if they had attained the basics of social studies. Such an exam would make sure that different classes and/or schools will provide more consistent learning outcomes. In addition to that it would allow students to obtain the same level of knowledge and skills as other classes and schools.

Intervjuuküsimused õpetajatele

1. Õppetöö
 - a. Millised on Teie peamised õpetamismeetodid?
 - i. Kui palju tundidest on klassikalise loengu stiilis (täidetud ette lugemise ja õpilaste poolse konspekteerimisega)?
 - ii. Kui palju erinevaid ülesandeid teete tundides?
 1. Milliseid?
 - iii. Kui palju erinevaid ülesandeid jääb kodus teha?
 1. Milliseid?
 - iv. Millised on õppematerjalid?
 1. Kui palju on täiesti Teie enda valmistatud?
 2. Kas kasutate õpikut?
 3. Kui palju on õpilastel erinevat lugemist?
 4. Kas kasutate videoid?
 - v. Millised on hindelised tööd?
 1. Kas on peamiselt ainult suured kontrolltööd?
 - a. Millised need sisult on?
 2. Kui palju on väiksemaid hindelisi töid?
 - a. Millised need sisult on?
 - b. Ühiskonnaõpetust andes kas on mingeid kindlaid oskusi, mida üritate arendada?
2. Õppesisu erinevus aastast-aastasse
 - a. Kui palju muudate oma õpetamisstiili/meetodeid olenevalt aastast?
 - i. Millest see oleneb?
 - b. Kui palju muutuvad õppematerjalid?
 - c. Kas valite oma õpetamisstiili olenevalt õpilastest?
 - i. Millest see oleneb?
 - d. Kas õpetate pigem üldtuntud (faktilisi) teadmisi või valite teemadeks päevakohast (nt aktuaalsed uudised)?
3. Teemade proportsionaalsus
 - a. Kas on teemasid millele panete rohkem rõhku kui teistele?
 - i. Milliseid ja miks?

- b. Kas näete, et osade teemade juures peaks asju rohkem/vähem lahti seletama kui nõutud (nt mingite kindlate teemade enam kinnistamine vms)?
 - i. Milliseid ja miks?
 - c. Kas on kindlaid teemasid või osasid mida jätate välja?
 - i. Milliseid ja miks?
 - d. Kas on kindlaid teemasid või osasid mida lisate?
 - i. Milliseid ja miks?
4. Ainekava
- a. Kas Teie koolil on ainekava?
 - b. Kui vana on Teie kooli praegune ühiskonnaõpetuse ainekava?
 - c. Kui palju erineb Teie kooli ühiskonnaõpetuse ainekava aastast-aastasse?
 - d. Kas teie kooli juures on mingeid eripärasid, mis pähe tulevad seoses ainekavaga (erinevus võrreldes teiste koolidega)?
5. Ühiskonnaõpetus
- a. Kas arvate, et ühiskonnaõpetuse õppekava on teemade proportsionaalsuselt optimaalne?
 - i. Miks?
 - b. Kui teil oleks võimalus ühiskonnaõpetuse õppekava muuta siis kas või kuidas te seda muudaksite?

"Maailma areng ja maailmapoliitika" test õpilastele

Ülesanne 1. Mõistete defineerimine. Seleta lühidalt iga mõiste sisu ühiskonnaõpetuse õppeaine raames. 8p

- Rahvus
- Rass
- Mitmekultuuriline ühiskond
- Religioon
- Riigi välispoliitika
- Diplomaat
- Inimõigused
- Humanitaarõigused

Ülesanne 2. Küsimustele vastamine. 12p

- Kes on rahvusvahelises suhtluses osalejad?
- Kes viib ellu riigi välispoliitikat?
- Kes on diplomaat?
- Mis on rahvusvahelised eesmärgid? (Nimeta vähemalt 2)
- Miks teevad riigid omavahel koostööd?(Nimeta vähemalt 2 põhjust)
- Miks tekivad riikide vahel vastuolud? (Nimeta vähemalt 2 põhjust)
- Mis on globaalprobleemid?
- Milliseid globaalprobleemid eksisteerivad? (Nimeta vähemalt 2)

Ülesanne 3. Rahvusvaheliste organisatsioonide tundmine. Kirjuta välja iga rahvusvahelise organisatsiooni nimi, kas eesti- või ingliskeelne, ning mis on selle organisatsiooni peamine eesmärk. 12p

- Mis organisatsiooniga on tegemist ning mis on selle peamine eesmärk? (Puuduvad pildid)
 - (ÜRO, NATO, OECD, OSCE, WTO ja Euroopa Nõukogu lipud)

Ülesanne 4. Eesti ja rahvusvahelised organisatsioonid. Nimeta kolm rahvusvahelist organisatsiooni ning lisa mis põhjusel Eesti neis on. 6p

Ülesanne 5. Globaliseerumine. Ülesanne graafiku ja oma teadmistega. Kui 19. sajandil kulus ümbermaailmareisiks terve aasta, siis 20. sajandi algul võis selle sooritada 100 päevaga ja 1925. aastal juba 60 päevaga. 6p

- (Graafik, mis näitab seost transpordi ja infotehnoloogia arengu ning toote ümbermaailmareisi kiiruse vahel)
- Mis on globaliseerimine ning kuidas on transpordi ja infotehnoloogia areng sellega seotud?
- Too näide graafiku või enda elu alusel, tõestamaks, et globaliseerumisprotsess on toimunud või toimumas. Selgita näidet.
- Missugune areng on sinu arvates enim globaliseerumisprotsessile kaasa aidanud? Põhjenda.

Ülesanne 6. Maailma jaotumine. Vaata kaarte ja järelda, mille aluse on maailm jaotatud. Põhjenda oma vastust, miks sa nii arvad. Iga kaardi juures on vihje, mis aitab järelduseni jõuda. 6p

- Mille alusel on maailm jaotatud? Põhjenda. Seda jaotust saab seletada nii eelmisel sajandil tekkinud definitsiooni kui ka tänapäevase definitsiooni järgi.
 - (Kaart maailma jaotumisest pärast II maailmasõda)
- Mille alusel on maailm jaotatud? Põhjenda. Heledam on üks äärmus ning tumedam teine.
 - (Kaart maailma jaotumisest SKT alusel)
- Mille alusel on maailm jaotatud? Põhjenda. Selle kaardi puhul sarnased värvid, näiteks sinakad toonid, kuuluvad ühte alagruppi.
 - (Kaart maailma jaotumisest religiooni järgi)

Küsitlus õpilastele

1. Kui rahul oled sa ühiskonnaõpetusega tervikuna?
 - a. Hinda skaalal 1-5 (1 - 'Ei ole üldse rahul'; 5 - 'Täiesti rahul')
2. Kui heaks pead sa oma ühiskonnaõpetuses omandatud teadmisi?
 - a. Hinda skaalal 1-5 (1 - 'Väga halvad'; 5 - 'Väga head')
3. Kui tähtsaks pead sa ühiskonnaõpetuses omandatud teadmisi?
 - a. Hinda skaalal 1-5 (1 - 'Ei ole üldse tähtsad'; 5 - 'Väga tähtsad')
4. Kuidas hindad õppeaines õpetatud teemasid?
 - a. Hinda skaalal 1-5 (1 - 'Ei jäänud üldse rahule'; 5 - 'Jäin väga rahule')
5. Kuidas hindad õppeaines kasutatud materjale?
 - a. Hinda skaalal 1-5 (1 - 'Ei jäänud üldse rahule'; 5 - 'Jäin väga rahule')
6. Mida on sul ühiskonnaõpetuse õppimise kohta lisada? Võid ka lisada eelnevalt küsitud kohta miks sa nendega rahul oled või mitte.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Pärt Dolenko (39805036524) annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Ebaühtlus ühiskonnaõpetuse tulemustes ning selle põhjuste leidmine Lõuna-Eesti riigigümnaasiumite näitel“, mille juhendaja on Alar Kilp,

1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
3. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;
4. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus 18.05.2020

Pärt Dolenko